

Diagnostické metody

(vývoj dítěte a škola)

Mgr. Josef Lukas, Ph.D.

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta Masarykovy
univerzity, Brno

Metoda sledující vývoj

Gesselovy škály – na základě pozorování a analýzy filmových záznamů chování dětí

- ▣ diagnostika poruch vývoje, informace o temperamentu, o dovednostech sociálních, o emoční stabilitě, frustrační toleranci a o povaze vztahů dítěte s rodiči
- ▣ 5 sledovaných oblastí: adaptivní chování (zrak, kresba...), hrubá motorika, jemná motorika, řeč, sociální chování.
- ▣ *Klíčové věky* – podstatná stadia zralosti dítěte, která tvoří referenční body při vyšetření. Klíčové období je období, v němž jsou určité podstatné vzorce chování nejvýraznější nebo období, kdy se určité chování mění
- ▣ Bazální věk X strop
- ▣ Vývojový koeficient (celkový věk / chronologický věk)

Intelligenční testy 1

Stanford-Binetova zkouška – založena na vývojovém principu, užívá věkové standardy výkonů

- ▣ důležitá je správná volba úrovně, na níž testování začínáme (dítě musí k zvládnutí problému vynaložit určité mentální úsilí, ale nesmí mít dojem, že úkol nelze zvládnout)
- ▣ úkoly se rychle střídají a děti zaujmou
- ▣ kvalitativně se analyzuje: schopnost logického myšlení, úroveň řeči, paměťové složky, pozornost dítěte, úroveň soc. porozumění, specifické obtíže zrakové percepce, úroveň jemné motoriky a vývoj senzomotorických dovedností
- ▣ nelze použít pro děti se smyslovými poruchami nebo poruchami řeči

Intelligenční testy 2

Wechslerovy zkoušky inteligence –inteligence složena z řady dílčích vzájemně nezávislých schopností, které nemusejí být rovnoměrně rozloženy

- ▣ inteligence ≠ intelekt (u inteligence se projevují osobnostní rysy)
- ▣ celkové IQ představuje index všeobecné mentální schopnosti. Je konstruováno jako IQ deviační, které vyjadřuje pozici jedince v jeho věkové skupině

PDW – Pražský dětský Wechsler: položky upraveny tak, aby odpovídaly našemu kulturnímu prostředí

- ▣ nevýhodou je i zkouškový přístup, kdy postupujeme od jednoduchých otázek ke stále těžším a složitějším (unavuje a nudí nebo vzbuzuje strach ze selhání vedoucí k nejrůznějším *obranám*, což zkreslí výsledek testu)

Intelligenční testy 3

Obrázkový intelligenční test (J. A. Stuart) – jde o krátký neverbální test

- ▣ obsahuje 3 typy úkolů: eliminace (vyloučení obrázku, který k ostatním logicky nepatří), řady (vyžadují pochopení logické následnosti nebo principu střídání), obrázkové analogie.
- ▣ kromě schopnosti neverbálního úsudku a tvoření vztahů vyžaduje i dostatečnou zralost vizuální percepce. Je použitelný u dětí s poruchami řeči a poruchami motoriky

SON-R 2,5-7 – neverbální test, **složený ze 6 subtestů** (Mozaiky, Kategorie, Skládanky, Analogie, Situace, Vzory)

- ▣ blíží se tzv. „*culture fair*“ testům

PERCEPČNÍ TESTY 1

Vývojový test zrakového vnímání: hodnocení úrovně zrakového vnímání dětí, které měly nějaké potíže v učení.

- ▣ metoda členěna do subtestů, které lze použít i samostatně.
- ▣ součástí testu je testovací sešit, záznamový arch, demonstrační karty (trojúhelník, čtverec a další tvary) a 3 šablony k vyhodnocení výsledků + obyčejné i barevné tužky.
- ▣ subtesty měří dílčí schopnosti: vizuomotorická koordinace (spojování bodů), figura-pozadí, konstantnost tvaru, poloha v prostoru (*dítě má rozlišit, které tvary jsou obrácené a otočené*), prostorové vztahy (*dítě má obkreslit určité geometrické tvary, které jsou zakresleny do soustavy teček*)

PERCEPČNÍ TESTY 2

Zkouška sluchové diferenciacce (Wepman): zkouška slouží k posouzení schopnosti dětí sluchově rozlišovat zvuky mluvené řeči.

- ▣ dítě má rozlišovat, zda dvojice bezesmyslných slov je stejná, či nikoli. Podněty se mohou lišit nanejvýš v jedné hlásce.
- ▣ doporučuje se uvést zkoušku jako hru, kterou si teď zahrajeme. Hodnocení je pouze kvalitativní.
- ▣ metoda je vhodná jako součást testové baterie, hodí se k diagnostice školských potíží a jako podklad pro volbu adekvátních nápravných cvičení.

PERCEPČNÍ TESTY 3

Zkouška sluchové analýzy a syntézy: hodnocení úrovně schopnosti rozkládat slova na hlásky a naopak, z hlásek skládat slova.

- ▣ určeno k diagnostice poruch čtení a psaní
- ▣ ve zkoušce sluchové analýzy má dítě poznat, z jakých hlásek je dané slovo složeno a určit jejich správné pořadí. Ve zkoušce sluchové syntézy má dítě z izolovaně prezentovaných hlásek složit slovo. Je možné využít kvalitativní analýzy a zaměřit se na zjištění nejčastějšího typu chyb, tj. hláskových skupin, které mu činí největší potíže.
- ▣ diagnostika školní zralosti, vyšetření dětí školsky neúspěšných a dětí s podezřením na SPU, dá se použít i u dětí s organickým postižením CNS.

Test laterality

- ▣ Dosažení určitého stupně lateralizace je důležitým vývojovým mezníkem, který se projeví nejen rozvojem motoriky končetin, ale má svůj význam i pro rozvoj řečových dovedností a pro úspěšné zvládnutí čtení a psaní
- ▣ zkouška zaměřena na hodnocení laterality horních a dolních končetin, očí a uší. Vyšetřované dítě má pomůcky ve stejném dosahu pro obě ruce, aby nebylo stimulováno k preferenčnímu používání jedné končetiny...
- ▣ *zkřížená lateralita* – odlišná dominance ruky a oka (potíže při čtení i v různých činnostech vyžadujících senzomotorickou koordinaci)

Zkouška čtení (Matějček)

Dovednost čtení důležitým předpokladem pro další vzdělávání, nedostatky ve čtení mohou být příčinou generalizovaného školního neúspěchu.

- ▣ hodnocení rychlosti, přesnosti a porozumění čtenému textu
- ▣ 8 standardizovaných textů stoupající obtížnosti, 1 z nich je uměle vytvořen, podobá se českému textu, ale z hlediska obsahu je nesmyslný (míra významu porozumění čtenému sdělení pro rychlost a kvalitu čtení)
- ▣ kontrolní text, kde je uveden i počet slov v každém a řádku, usnadní hodnocení chyb i počítání přečtených slov
- ▣ vyšetření školsky neúspěšných dětí, doporučuje se u dětí s nižší úrovní inteligence, výchovně zanedbávaných a u dětí s podezřením na dyslexii

